HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]ושלש שורות של תלמידי חכמים יושבין לפניהן כל אחד ואחד מכיר את מקומו [ב]הוצרכו לסמוך סומכין מן הראשונה אחד מן השניה בא לו לראשונה אחד מן השלישית בא לו לשניה בוררים להן עוד אחד מן הקהל ומושיבין אותו בשלישית ולא היה יושב במקומו של ראשון אלא יושב במקום הראוי לו: **גמ'** מנא הני מילי א"ר אחא בר חנינא דאמר קרא [1]שררך אגן הסהר אל יחסר המזג וגו' שררך זו סנהדרין למה נקרא שמה שררך שהיא יושבת בטיבורו של עולם אגן שהיא מגינה על כל העולם כולו הסהר שהיא דומה לסהר אל יחסר המזג (א)שאם הוצרך אחד מהם לצאת [ג]רואין אם יש עשרים ושלשה כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא: [1]בטנך ערימת חטים מה ערימת חטים הכל נהנין ממנה אף סנהדרין הכל נהנין מטעמיהן: [1]סוגה בשושנים שאפילו כסוגה של שושנים לא יפרצו בהן פרצות והיינו דאמר ליה ההוא מינא לרב כהנא אמריתו [ד]נדה שרי לייחודי בהדי גברא אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת אמר ליה התורה העידה עלינו סוגה בשושנים שאפילו כסוגה בשושנים לא יפרצו בהן פרצות (ב)ריש לקיש אמר מהכא [2]כפלח הרמון רקתך (ג)אפילו ריקנין שבך מלאין מצות כרמון ר' זירא אמר מהכא [3]וירח את ריח בגדיו אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו הנהו בריוני דהוו בשיבבותיה דר' זירא דהוה מקרב להו כי היכי דניהדרו להו בתיובתא והוו קפדי רבנן כי נח נפשיה דר' זירא אמרי עד האידנא הוה (ד)חריכא קטין שקיה דהוה בעי עלן רחמי השתא מאן בעי עלן רחמי הרהרו בלבייהו ועבדו תשובה: שלש שורות כו': אמר אביי ש"מ כי ניידי כולהו ניידי ולימא להו עד האידנא הוה יתיבנא ברישא השתא מותביתו לי בדנבי אמר אביי דאמרי ליה הכי (ה)הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים:

מתני' כיצד מאיימין את העדים [ה]על עידי נפשות היו מכניסין אותן ומאיימין עליהן שמא תאמרו מאומד ומשמועה עד מפי עד ומפי אדם נאמן שמא אי אתם יודעין שסופנו לבדוק אתכם בדרישה ובחקירה הוו יודעין שלא כדיני ממונות דיני נפשות דיני ממונות אדם נותן ממון ומתכפר לו דיני נפשות דמו ודם זרעותיו תלויין בו עד סוף העולם (ו)שכן מצינו בקין שהרג את אחיו שנאמר [4]דמי אחיך צועקים אינו אומר דם אחיך אלא דמי אחיך דמו ודם זרעותיו דבר אחר דמי אחיך שהיה דמו מושלך על העצים ועל האבנים לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא (ז)וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאביך ושלא יהו המינים אומרים הרבה רשויות בשמים ולהגיד גדולתו של הקב"ה שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד כולן דומין זה לזה ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם ושמא תאמרו

מה

ושלש שורות. כל אחת כמנין סנהדרי עשרים ושלשה שאם יחלקו הכ"ג רובן מחייבין ומיעוט מזכין והטייה לרעה אין ע"פ אחד וצריך להוסיף שנים שנים עד שבעים ואחד הלכך צריך להושיב לפניהם ארבעים ושמנה להשלמת שבעים ואחד ולאו אורח ארעא לעשות שורות לתלמידים של כ"ד שתהא מרובה משל דיינין ולא לעשות שורות קטנות ולא שתים של כ"ג ואחד של שנים תלמידים הלכך עבדי שלש שורות: **וכל אחד מכיר את מקומו.** לפי שבתחלה כסדר הושיבום שורה ראשונה גדולה משל שניה והיא גדולה מן השלישית וגם בכל שורה ושורה הושיבום כסדר הגדול בראש שני למטה הימנו וכן כולן זה למטה מזה לפיכך צריך כל אחד להכיר מקומו: **הוצרכו לסמוך.** כגון שמת אחד מן הדיינין סומכין לו מהראשונים שהם גדולים מכולן: **אחד מהשנייה בא לו לראשונה כו'.** ולא שיביאו מן הקהל לראשונה לפי שהגרוע מן התלמידים שבשורות גדול מגדול שבקהל: **ולא היה.** אותו שנברר מן הקהל יושב במקומו של ראשון ראש בשורה שלישי אלא במקום הראוי לו בסוף השורה וכן אותו שבא מן השלישי לשניה וכן אותו שנסמך מן הראשונים לא היה יושב במקומו של ראשון אלא כולן בסוף השורות וכל בני השורה נמשכין איש איש למעלה ממקומו וממלאין זה מקומו של זה מפני שהקטן שבדיינים גדול מן הגדול שבתלמידי הראשונה והקטן שבראשונה גדול מן הגדול שבשניה הלכך כי ניידי כולהו ניידי כשמת אחד מהן ומושיבין אחר חליפיו כולן צריכין לנוד איש איש ממקומו: **גמ' מה"מ.** דבעגולה היו יושבים: **סהר.** עגול הוא: **בטיבורו של עולם.** שבית המקדש באמצע של עולם: **דומה לסהר.** בעגולה: **מזג.** שני חלקי מים ואחד יין: **אל יחסר המזג.** אל יחסרו מחלק השלישי שהוא כדי הראוי למזג: **עשרים ושלשה.** שליש של שבעים: (ח) **לצאת.** לעסקיו חוץ ללישכה: סייג הוא גדר: **סוגה בשושנים.** גדורה בשושנים כלומר באזהרה קלה ובהבדלה מועטת הם נפרשין מן העבירה וא"צ גדר אבנים להפסיקן שאפי' אין רחוקין מן העבירה אלא גדר שושנים מפסיק ביניהם לא יפרצו בה פרצות הגדר: **מהבהבת.** אוחזת ודולקת כמו (שבת דף כח:) שקיפלה ולא הבהבה ובלע"ז פלמי"ד: **בריוני.** פריצים לשון בורים: רבי זירא גולא הוה ונחרכו שוקיו ע"י מעשה דבדיק נפשי' בתנורא שגירא בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פה.) וקרו ליה חריכא קטן שקי: **ש"מ.** מדקתני לא היה יושב במקומו של ראשון כי ניידי כולהו ניידי כדפרישי' לעיל: **בדנבי.** בזנבות: **מתני' מאיימין.** שלא יעידו עדות שקר: **מאומד.** בגמ' [ע"ב] מפ': **דיני ממונות.** אם העיד שקר נותן ממון לזה שנפסד על ידו ומחזירו לו ומתכפר: **לפיכך נברא אדם יחידי.** כל זה אומר להם לפיכך נברא אדם יחידי להראותך שמאדם א' נברא מלואו של עולם: **הרבה רשויות בשמים.** וכל א' ברא את שלו: **ולהגיד גדולתו.** ועוד לכך נברא יחידי להראות לדורות הבאים גדולתו של הקב"ה שבחותם הראשון כל הדורות טבועות שלא היה תחלה אלא חותם א': **חותם.** היינו אותו ברזל שהצורה חקוקה בו: **טובע כמה מטבעות בחותם א'.** כל המטבעות שאדם טובע ע"י ברזל אחת כולן דומין: **בשבילי נברא העולם.** כלו' חשוב אני כעולם מלא לא אטרד א"ע מן העול' בעביר' אחת וימשוך ממנה:

מה

התורה העידה עלינו סוגה בשושנים. לענין דם נדות נדרש כשאומרת דם כשושנה אדומה ראיתי מיד פורש וא"ת והא יחוד דאורייתא היא כדדרשינן (לעיל דף כא:) מכי יסיתך אחיך בן אמך והיכי אתא קרא דדברי קבלה למישרי מאי דכתיב באורייתא וי"ל דלא אסרה תורה אלא כעין אמו דלא עבידא דמשתריא אבל נדה סופה ליטהר(ט) ומיהו היכא דלא בעל אפילו נדה אסורה להתייחד כדאמרי' בפ"ק דכתובות (דף ד.) לא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישינה בין הנשים וא"ת והא אמרי' בפ"ק דשבת (דף יג.) מקיש אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור כו' ופי' שם בקונט' משום ייחוד דאשת איש אף אשתו נדה והכא אמר סוגה בשושנים וי"ל דהוא בבגדו והיא בבגדה אסורה באשת איש אפי' בלא ייחוד משום איקרובי דעתה שנהנין ומתחממין זה מזה ויש תימה מ"ש דייחוד דנדה שרייא מסוגה בשושנים והוא בבגדו והיא בבגדה אסרת מהיקש דאשת איש איפוך אנא וי"ל דמסתבר טפי לאסור הוא בבגדו והיא בבגדה לפי שמתקרבין יחד ונהנין זה מזה כדפרישית: **וירח** את ריח בגדיו. לשון ריח שייך בדם נדות כדאמרינן בס"פ כל היד (נדה דף כ:) ההיא איתתא דאתיא דמא קמיה דר"א ארחיה אמר האי דם חימוד הוא:

שאין

מסורת הש"ס

(א) [תוס' פ"ז וע' תוס' לעיל יד: ד"ה אל יחסר ותוס' ב"מ ס. ד"ה רבא ותוס' ב"ב נו: ד"ה כל חמרא], (ב) [ברכות נז. עירובין יט. חגיגה כז.], (ג) [מגילה ו.], (ד) [ב"מ פה.], (ה) אבות פ"ד משנה טו, (ו) [אדר"נ פל"א], (ז) [ב"ב יא.], (ח) [נ"ל לפני ד"ה עשרים], (ט) [וע"ע תוס' סוטה ז. ד"ה נדה],

תורה אור השלם

1. שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: שיר השירים ז ג
2. כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ: שיר השירים ו ז
3. וַיִּגַּשׁ וַיִּשַּׁק לוֹ וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרֲכוֹ יְיָ: בראשית כז כז
4. וַיֹּאמֶר מֶה עָשִׂיתָ קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן הָאֲדָמָה: בראשית ד י

לעזי רש"י

פלמי"ד [פלמי"ר]. לחרוך.

מוסף רש"י

הוי זנב לאריות. טוב לך שתהיה זנב לאריות לאנשים טובים, מהיותך ראש ושר לריקים (אבות פ"ד מט"ו). **דמו ודם זרעותיו.** אף כשאתה מקיים דמי אחיך עמך (כשאתה מקיים נפש אחת מישראל) מעלה עליך חייו וחיי זרעיותיו, שמדה טובה מרובה ממדת פורענות (ב"ב יא.).

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"א מהל' סנהדרין הלכה (ו) [ז] סמג עשין לז:
סה ב מיי' שם הל"ח:
סו ג מיי' שם פ"ג הל"ב: ד [מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' א טוש"ע אה"ע סי' כב סעיף א יו"ד סי' קצה סעיף א]:
סז ה מיי' שם פי"ב מהל' סנהדרין הל"ג:

רבינו חננאל

א"ל ההוא מינא לרב כהנא אמריתו נדה שרי לגברה דילה לייחודי בהדה אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת א"ל התורה מעידה עלינו שאפילו סוגה בשושנים אין אנו פורצים פרצה. כפלח הרמון רקתך אפילו ריקנין שבישראל מליאין מצות כרמון: **הנהו** בריוני דהוו בשיבבותיה דר' זירא דהוה מקרב להו ר' זירא כי היכי דניהדרו בתיובתא והוי קפדי רבנן כד נח נפשיה דר' זירא אמרו עד האידנא הוה ר' זירא בעי עלן רחמי השתא מאן בעי עלן רחמי הרהרו בלבייהו והדרי בתיובתא: **שלש** שורות של תלמידי חכמים כו'. אמר אביי ש"מ כולהו ניידי ולימא להו עד האידנא הוינא יתיב ברישא והשת' מותביתו לי בסופא אמרינן ליה הוי זנב לאריות לא ראש לשועלים: **מתני'** כיצד מאיימין על עדי נפשות וכו':